

TÜRKİYE’DE CUMHURİYET’TEN BU GÜNE MERKEZİ SAĞLIK YÖNETİCİLERİ

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin DEMİRTOLA, Gazi Üniversitesi,
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, demirtola@gazi.edu.tr

Öğr. Gör. Dr. E. Asuman ATILLA, Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi
Bölümü, asumanatilla@gmail.com

ÖZET

Ülkemizde, Cumhuriyetimizin ilanından günümüze kadar görev yapmış merkezi sağlık yöneticilerinin belirlenmesi amacıyla hazırlanan bu çalışmada, Cumhuriyet öncesi Sağlık Bakanları ve görev süreleri, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri, Sağlık Bakanları ve görev süreleri, Sağlık Bakanlığı’nda en uzun aralıksız ve en kısa görev süreleri, on yıllık periyotlarda değişen Sağlık Bakanı sayıları, Sağlık Bakanlığı’nın boş olduğu dönemler, Sağlık Bakanları’nın görev yaptıkları Hükümet Dönemleri ve bir Hükümet Dönemi içerisinde birden çok görev yapan Sağlık Bakanları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti’nin ilan edilmesinin 91. yılında 62. hükümet kurulmuş ve Sağlık Bakanlığı 53 kez el değiştirmiştir. Cumhuriyetimizin ilanından önce 3 Sağlık Bakanı görev yapmış ve Cumhuriyet ilan edildikten sonra, sağlık hizmetleri yönetimi, gelişmiş, batılı ve modern anlamıyla bir devlet görevi olarak ele alınmıştır. Cumhuriyet döneminin ilk Sağlık Bakanı ise Dr. Refik Saydam 30.10.1923 tarihinde göreve başlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti’nde; 39 Tıp Doktoru, 3 İktisatçı, 2 Hukukçu, 1 Eczacı, 1 Ziraat Mühendisi, 1 Avukat, 1 Lise mezunu olmak üzere toplam 48 kişi Sağlık Bakanı olarak görev yapmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Sağlık, Yöneticiler.

ABSTRACT

In this study which aimed to determine the health administrators since the proclamation of the republic in our country, the health ministers performed before the proclamation of the republic and their period of office, turkish republic governments, their health ministers and their period of office, the longest lasting and shortest term performed ministers, the health minister revision rates during ten years periods, terms without health ministers, government terms in which the ministers performed and the health ministers who performed multiply in a government were detailed.

During 91 years since the proclamation of Turkish Republic, 62 governments had been established, and health ministry had changed hand 53 times. Before the proclamation of the republic 3 ministers had been performed and after the proclamation, the health care administration have been put into practice in a developed, modern and western meaning. The first health minister of the republic was Refik Saydam M.D. started in 30th October 1923. In the Turkish Republic 48 health ministers had been performed and 39 of them was medical doctor, 3 of them was economist, 1 was pharmacist, 1 was agricultural engineer, 1 was lawyer and 1 was high school graduated.

Key Words: Turkey, Health, Administrator.

1. GİRİŞ

Türkiye’de sağlık hizmetlerini modernleştirme çabaları, Cumhuriyet döneminin öncesine uzanmaktadır. 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu, sağlık alanında insanların ihtiyaçlarını karşılayan bir takım çabalar içerisine girmiştir. Bu çabalar ilk kez, örgütlü olarak, 1839’da 'Beynelminel Sıhhiye Meclisi’nin kurulması ile başlamıştır. 1871 yılında “İdare-i Umumiye Tıbbiye Nizamnamesi” yayınlanmış, böylece halka hizmet amacı güden kimi örgütlerin kurulması sağlanmıştır. “Memleket Tabipleri” adlı bir kadro oluşturan ve ülkenin gerekli yerlerine hekim gönderme hakkına sahip olan devlet, bunun yanı sıra “Tabip Muavini” makamını da oluşturarak, memleket tabiplerinin yanına birer yardımcı almalarının yolunu açmıştır. Bu düzenleme 1912 tarihinde “Vilayet-i İdare-i Sıhhiye Nizamnamesi”nin yayımlanması ile değişmiştir. Buna göre, memleket tabibi kaldırılmış yerine “Hükümet Tabibi” adıyla yeni bir birim oluşturulmuştur (Karabulut, 2007: 152). 1878 yılında ise Cemiyeti Tıbbiyeyi Mülkiye’ kurulmuştur. Bu organizasyon 1906’da Meclis-i Maarifi Tıp’ adını almıştır. 1908’de Meşrutiyetin ilanını müteakip Meclis’i Umuru Tıbbiyeyi Mülkiye ve Sıhhiye-i Umumiye’ olarak adını değiştiren bu cemiyetin görev ve yetkileri biraz daha genişletilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu’nun son zamanlarında Sağlık Hizmetleri, Dâhiliye Nezareti’ne (İçişleri Bakanlığı’na)

bağlı olmak üzere “Sıhhiye Müdüriyeti Umumiyesi” (Genel Müdürlüğü) adı altında ikinci derecede bir devlet örgütü ile idare edilmiştir (www.turkcebilgi.com).

Mustafa Kemal Atatürk’ün 19 Mayıs 1919’da, Samsun’a çıkışı ile başlayan Milli Kurtuluş Savaşımızın dönüm tarihi, Ankara’da Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açıldığı 23 Nisan 1920’dir. Bu tarih Cumhuriyet’e giden yoldaki en önemli aşamadır. Yüce Meclis, 2 Mayıs 1920’de 3 sayılı Büyük Millet Meclisi İcra Vekillerinin Suret-i İntihabına Dair Kanun’u çıkararak, bu Kanun’un 1. maddesi ile içerisinde Sıhhiye ve Muavenet-i İctimaiye Vekaletinin (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı) de bulunduğu Bakanlar Kurulunu oluşturmuştur. İcra Vekilleri Heyeti Reisliği’ne (Başbakan) Mustafa Kemal Atatürk getirilirken, Dr. Adnan Adıvar’da Ankara Hükümetinin ilk Sağlık Bakanı olmuştur (www.medimagazin.com.tr).

Böylece, ülkemizde Cumhuriyet kurulmadan önce ve Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılışından on gün sonra 3 Mayıs 1920 tarihinde ilk kurulan Bakanlık, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı olmuştur. Bakan dahil 15 kişiden oluşan merkez örgütü ve ülke genelindeki 1.323 çalışanı ile yeni bir yapılandırma gerçekleştirilmiştir (Yeginboy, Sayın, 2008: 3).

Sağlık Bakanlığı, ilk görev olarak;

- Sağlık hizmetlerinde öncelikleri saptamak,
- Sağlık kazanımlarını artırmak ve
- Kaynakların dağılımını seçilen kriterlere göre gerçekleştirmek amaçlarını belirlemiştir (DPT, 2001;3,11).

Söz konusu tarihe kadar Avrupa ülkelerinde böyle bir bakanlık düzeyinde teşkilat kurulmamışken, Türkiye’de çok önemli bir adım atılmıştır. Bu ise başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere Türk Devletini kuranların halkın sağlığına verdiği önemi göstermektedir. 3 Mayıs 1920’de yapılan ilk Bakanlar Kuruluna ilk Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı olarak Dr. Adnan Adıvar katılmış ve 11 Mayıs 1920’de Ankara Vilayet Konağının bir odasında göreve başlamıştır (Türkiye Sağlıkta Dönüşüm Programı, 2008: 13). Cumhuriyet öncesi Sağlık Bakanları ve görev sürelerine Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Cumhuriyet Öncesi Sağlık Bakanları ve Görev Süreleri

Adı ve Soyadı	Göreve	Görevden	Yıl	Ay	Gün
	Başlangıç Tarihi	Ayrılış Tarihi			
1. Dr. Adnan ADIVAR	03.05.1920	10.03.1921	-	10	7

2.	Dr. Refik SAYDAM	10.03.1921	20.12.1921	-	9	10
3.	Dr. Rıza NUR	24.12.1921	27.10.1923	1	10	3

Kaynak: www.saglik.gov.tr

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 1920’de kurulmasının ardından, 3 Mayıs 1920’de Bakanlık görevini ilk olarak Dr. Adnan Adıvar, daha sonra da Dr. Refik Saydam yürütmüştür. Saydam, aynı zamanda Cumhuriyetin ilanından sonra kurulan ilk hükümette de (30 Ekim 1923) Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı görevini üstlenmiştir (Türkiye Devlet Yıllığı, 1983: 433).

2. TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETLERİ SAĞLIK BAKANLARI

1923’e kadar zor şartlar altında yürütülen sağlık hizmetleri çalışmaları büyük zafer sonrası 29 Ekim 1923’de Cumhuriyetin ilanından sonra ilerlemeye yönelmiş ve yeni statü, güçlü hizmet alanı merkez ve taşra örgütleri gelişmeye başlamıştır. Sağlık hizmetleri yönetiminin gelişmiş, batılı ve modern anlamıyla bir devlet görevi olarak ele alınması Cumhuriyetin ilanı ile başlamıştır.

Tablo 2. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri, Süresi ve Sağlık Bakanları

T.C. Hükümeti	Başbakan	Süresi	Sağlık Bakanı
1.Hükümet	1.İsmet İNÖNÜ	30 Ekim 1923 - 6 Mart 1924	Refik SAYDAM
2.Hükümet	2.İsmet İNÖNÜ	6 Mart 1924 - 22 Kasım 1924	Refik SAYDAM
3.Hükümet	Ali Fethi OKYAR	22 Kasım 1924 - 3 Mart 1925	Mashar GERMEN
4.Hükümet	3.İsmet İNÖNÜ	3 Mart 1925 - 1 Kasım 1927	Refik SAYDAM
5.Hükümet	4.İsmet İNÖNÜ	1 Kasım 1927 - 27 Eylül 1930	Refik SAYDAM
6.Hükümet	5.İsmet İNÖNÜ	27 Eylül 1930 - 4 Mayıs 1931	Refik SAYDAM
7.Hükümet	6.İsmet İNÖNÜ	4 Mayıs 1931 - 1 Mart 1935	Refik SAYDAM

8.Hükümet	7.İsmet İNÖNÜ	1 Mart 1935 - 25 Ekim 1937	Refik SAYDAM
9.Hükümet	1.Celal BAYAR	25 Ekim 1937 - 11 Kasım 1938	A.Hulusi ALATAŞ
10.Hükümet	2.Celal BAYAR	11 Kasım 1938 - 25 Ocak 1939	A.Hulusi ALATAŞ
11.Hükümet	1.Refik SAYDAM	25 Ocak 1939 - 3 Nisan 1939	A.Hulusi ALATAŞ
12.Hükümet	2.Refik SAYDAM	3 Nisan 1939 - 9 Temmuz 1942	A.Hulusi ALATAŞ
13.Hükümet	1.SARAÇOĞLU	9 Temmuz 1942 - 9 Mart 1943	A.Hulusi ALATAŞ
14.Hükümet	2.SARAÇOĞLU	9 Mart 1943 - 7 Ağustos 1947	A.Hulusi ALATAŞ
			Sadi KONUK
15.Hükümet	M. Recep PEKER	7 Ağustos 1947 - 10 Eylül 1947	Behçet Salih UZ
16.Hükümet	1.Hasan SAKA	10 Eylül 1947 - 10 Haziran 1948	Behçet Salih UZ
17.Hükümet	2.Hasan SAKA	10 Haziran 1948 - 16 Ocak 1949	Kemali BAYAZIT
18.Hükümet	Şemsettin GÜNALTAN	16 Ocak 1949 - 22 Mayıs 1950	Kemali BAYAZIT
19.Hükümet	1.Adnan MENDERES	22 Mayıs 1950 - 9 Mart 1951	Nihat Reşat BELGER
			Ekrem Hayri ÜSTÜNDAĞ
20.Hükümet	2.Adnan MENDERES	9 Mart 1951 - 17 Mayıs 1954	Ekrem Hayri ÜSTÜNDAĞ
21.Hükümet	3.Adnan MENDERES	17 Mayıs 1954 - 9 Aralık 1955	Behçet Salih UZ
22.Hükümet	4.Adnan MENDERES	9 Aralık 1955 - 25 Kasım 1957	Nafiz KÖREZ
23.Hükümet	5.Adnan MENDERES	25 Kasım 1957 - 27 Mayıs 1960	Lütfi KIRDAL
24.Hükümet	Cemal GÜRSEL	27 Mayıs 1960 - 5 Ocak 1961	Nusret KARASU
			Salih Ragıp ÜNER
25.Hükümet	Cemal GÜRSEL	5 Ocak 1961 - 20 Kasım 1961	Salih Ragıp ÜNER
26.Hükümet	8.İsmet İNÖNÜ	20 Kasım 1961 - 25 Haziran 1962	Süleyman Suat SEREN
27.Hükümet	9.İsmet İNÖNÜ	25 Haziran 1962 - 25 Aralık 1963	Yusuf AZİZOĞLU
			Fahrettin Kerim GÖKAY
28.Hükümet	10.İsmet İNÖNÜ	25 Aralık 1963 - 20 Şubat 1965	Kemal DEMİR
29.Hükümet	Suat Hayri ÜRGÜPLÜ	20 Şubat 1965 - 27 Ekim 1965	Mehmet Faruk SÜKAN

30.Hükümet	1.Süleyman DEMİREL	27 Ekim 1965 - 3 Kasım 1969	Edip SOMUNOĞLU Vedat Ali ÖZKAN
31.Hükümet	2.Süleyman DEMİREL	3 Kasım 1969 - 6 Mart 1970	Vedat Ali ÖZKAN
32.Hükümet	3.Süleyman DEMİREL	6 Mart 1970 - 26 Mart 1971	Vedat Ali ÖZKAN
33.Hükümet	1.Nihat ERİM	26 Mart 1971 - 11 Aralık 1971	Türkan AKYOL
34.Hükümet	2.Nihat ERİM	11 Aralık 1971-22 Mayıs 1972	Cevdet AYKAN
35.Hükümet	Mehmet Ferit MELEN	22 Mayıs 1972 - 15 Nisan 1973	Kemal DEMİR
36.Hükümet	Mehmet Naim TALU	15 Nisan 1973 - 26 Ocak 1974	Vefa TANIR
37.Hükümet	1.M. Bülent ECEVİT	26 Ocak 1974 - 17 Kasım 1974	Selahattin CİZRELİOĞLU
38.Hükümet	Sadi IRMAK	17 Kasım 1974 - 31 Mart 1975	Kemal DEMİR
39.Hükümet	4.Süleyman DEMİREL	31 Mart 1975 - 21 Haziran 1977	Kemal DEMİR Vefa TANIR
40.Hükümet	2.M. Bülent ECEVİT	21 Haziran 1977- 21Temmuz 1977	Celal ERTUĞ
41.Hükümet	5.Süleyman DEMİREL	21 Temmuz 1977 - 5 Ocak 1978	Cengiz Gökçek
42.Hükümet	3.M. Bülent ECEVİT	5 Ocak 1978 - 12 Kasım 1979	Mete TAN
43.Hükümet	6.Süleyman DEMİREL	12 Kasım 1879 - 12 Eylül 1980	Ali Münif İSLAMOĞLU
44.Hükümet	Bülent ULUSU	12 Eylül 1980 - 13 Aralık 1983	Necmi AYANOĞLU Kaya KILIÇTURGAY
45.Hükümet	1.Turgut ÖZAL	13 Aralık 1983 - 21 Aralık 1987	Mehmet AYDIN Mustafa KALEMLİ
46.Hükümet	2.Turgut ÖZAL	21 Aralık 1987 - 9 Kasım 1989	Bülent AKARCALI Cemil ÇİÇEK Nihat KİTAPÇI Halil ŞİVGİN
47.Hükümet	Yıldırım AKBULUT	9 Kasım 1989 - 23 Haziran 1991	Halil ŞİVGİN

48.Hükümet	1.A.Mesut YILMAZ	23 Haziran 1991 - 20 Kasım 1991	Yaşar ERYILMAZ
49.Hükümet	7.Süleyman DEMİREL	20 Kasım 1991 - 25 Haziran 1993	Yıldırım AKTUNA
50.Hükümet	1.Tansu ÇİLLER	25 Haziran 1993 - 5 Ekim 1995	Rıfat SERDAROĞLU
			Kazım DİNÇ
			Doğan BARAN
51.Hükümet	2.Tansu ÇİLLER	5 Ekim 1995 - 30 Ekim 1995	Doğan BARAN
52.Hükümet	3.Tansu ÇİLLER	30 Ekim 1995 - 6 Mart 1996	Doğan BARAN
53.Hükümet	2.A.Mesut YILMAZ	6 Mart 1996 - 28 Haziran 1996	Yıldırım AKTUNA
54.Hükümet	Necmettin Erbakan	28 Haziran 1996 - 30 Haziran 1997	Yıldırım AKTUNA
			Nafiz KURT
			İsmail KARAKUYU
55.Hükümet	3.A.Mesut YILMAZ	30 Haziran 1997 - 11 Ocak 1999	Halil İbrahim ÖZSOY
56.Hükümet	4.M. Bülent ECEVİT	11 Ocak 1999 - 28 Mayıs 1999	M. Güven KAHRAMAN
57.Hükümet	5.M. Bülent ECEVİT	28 Mayıs 1999 - 18 Kasım 2002	Osman DURMUŞ
58.Hükümet	Abdullah GÜL	18 Kasım 2002 - 14 Mart 2003	Recep AKDAĞ
59.Hükümet	1.R.Tayyip ERDOĞAN	14 Mart 2003 - 28 Ağustos 2007	Recep AKDAĞ
60.Hükümet	2.R.Tayyip ERDOĞAN	28 Ağustos 2007 - 6 Temmuz 2011	Recep AKDAĞ
61.Hükümet	3.R.Tayyip ERDOĞAN	6 Temmuz 2011 - 28 Ağustos 2014	Recep AKDAĞ
			Mehmet MÜEZZİNOĞLU
62.Hükümet	4.Ahmet DAVUTOĞLU	28 Ağustos 2014 -	Mehmet MÜEZZİNOĞLU

Kaynak: www.tbmm.gov.tr; www.saglik.gov.tr; http://tr.wikipedia.org.

Sağlık Bakanlığı; toplum sağlığının korunması, birey, milli ekonomiyi ve insan gücünü etkileyen hastalıkların tedavisi, sağlık birimlerinin kurulması, gerekli mevzuatların hazırlanması, sağlık sorunlarının çözümü için planlar hazırlayıp bu planlar doğrultusunda programların düzenlenmesi, ihtiyaç oranında sağlık personeli yetiştirilmesi, birey ve toplumun sağlıklı bir çevrede sağlığını

korunması ve geliştirilmesi için gerekli faaliyetleri gerçekleştiren kurum olarak tanımlanmaktadır (Yaşar, 2003: 159). 1923 verileri incelendiğinde Türkiye’de, 6.437 hastane yatağı ve 86 hastane bulunduğu görülmektedir (Tengilimoğlu, Işık, Akbolat, 2009: 94). Sağlık Bakanlığı, Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı, Hıfzıssıhha Mektebi Müdürlüğünce, 2009 yılı Sağlık İstatistiklerine göre, 2009 yılında Türkiye genelinde tüm sektörler için hastane sayısı 1.389 olup, bunlardan % 60’ı Sağlık Bakanlığına aittir. Yine Türkiye genelinde yer alan ve tüm sektörlerde bulunan yatak sayısı 195.549 olup, bunlardan % 62,5’i Sağlık Bakanlığına aittir (www.tusak.saglik.gov.tr).

Cumhuriyet sonrası Sağlık Bakanları ve görev süreleri ise Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Cumhuriyet Sonrası Sağlık Bakanları ve Görev Süreleri

	Adı ve Soyadı	Gör.Baş.Tar	Gör.Ay.Tar	Yıl	Ay	Gün	Top.G ün.
1.	Dr. Refik SAYDAM	30.10.1923	21.11.1924	1	-	21	386
2.	Dr. Mazhar GERMEN	22.11.1924	03.03.1925	-	3	11	101
3.	Dr. Refik SAYDAM	04.03.1925	25.10.1937	12	7	21	4611
4.	Dr. Hulusi ALATAŞ	25.10.1937	18.01.1945	7	2	23	2638
5.	Dr. Sadi KONUK	18.01.1945	05.08.1946	1	6	17	562
6.	Dr. Behçet UZ	07.08.1946	10.06.1948	1	10	3	668
7.	Dr. Kemali BEYAZIT	10.06.1948	22.05.1950	1	11	12	705
8.	Prof. Dr. Nihat Reşat BELGER	22.05.1950	19.09.1950	-	3	27	117
9.	Dr. Ekrem Hayri ÜSTÜNDAĞ	20.09.1950	17.05.1954	3	7	27	1332
10.	Dr. Behçet UZ	18.05.1954	09.12.1955	1	6	21	566
11.	Dr. Nafiz KÖREZ	09.12.1955	25.11.1957	1	11	16	705
12.	Dr. Lütfi KIRDAL	26.11.1957	27.05.1960	2	6	1	911
13.	Prof. Dr. Nusret KARASU	27.05.1960	25.08.1960	-	2	28	85
		25.08.1960	05.09.1960	-	-	10	10
14.	Prof. Dr. Ragıp ÜNER	05.09.1960	20.11.1961	1	2	15	440
15.	Dr. Suat SEREN	20.11.1961	26.06.1962	-	7	6	216

16.	Dr. Yusuf AZİZOĞLU	26.06.1962	26.10.1963	1	4	-	485
17.	Prof. Dr. Fahrettin Kerim GÖKAY	05.11.1963	26.12.1963	-	1	21	51
18.	Dr. Kemal DEMİR	26.12.1963	20.02.1965	1	1	24	419
19.	Dr. Faruk SÜKAN	22.02.1965	27.10.1965	-	8	9	249
20.	Dr. Edip SOMUNCUOĞLU	27.10.1965	01.04.1967	1	5	4	519
21.	Dr. Vedat Ali ÖZKAN	01.04.1967	12.03.1971	3	11	11	1436
		12.03.1971	26.03.1971	-	-	14	14
22.	Prof. Dr. Türkan AKYOL	26.03.1971	13.12.1971	-	8	17	257
23.	Dr. Cevdet AYKAN	13.12.1971	23.05.1972	-	5	10	160
24.	Dr. Kemal DEMİR	23.05.1972	16.04.1973	-	10	23	323
25.	Dr. Vefa TANIR	16.04.1973	26.01.1974	-	9	10	280
26.	Dr. Selahattin CİZRELİOĞLU	26.01.1974	18.11.1974	-	9	22	292
27.	Dr. Kemal DEMİR	18.11.1974	18.04.1977	2	5	-	880
28.	Dr. Vefa TANIR	18.04.1977	21.06.1977	-	2	3	63
29.	Prof. Dr. Celal ERTUĞ	21.06.1977	21.07.1977	-	1	-	30
30.	Av. Cengiz GÖKÇEK	21.07.1977	05.01.1978	-	5	14	164
31.	Dr. Mete TAN	05.01.1978	12.11.1979	1	10	7	402
32.	Dr. Münif İSLAMOĞLU	12.11.1979	11.09.1980	1	9	29	664
		11.09.1980	22.09.1980	-	-	11	11
33.	Prof. Dr. Nemci AYANOĞLU	22.09.1980	23.12.1981	1	3	1	456
34.	Prof. Dr. Kaya KILÇTURGAY	23.12.1981	13.12.1983	1	11	20	715
35.	Mehmet AYDIN (İktisatçı)	13.12.1983	17.10.1986	2	10	4	1034
36.	Doç. Dr. Mustafa KALEMLİ	17.10.1986	21.12.1987	1	2	4	429
37.	Bülent AKARCALI (İktisatçı)	21.12.1987	26.06.1988	-	6	5	185
38.	Av. Cemil ÇİÇEK	26.06.1988	06.07.1988	-	-	10	10

39.	Zir. Müh. Nihat KİTAPÇI	06.07.1988	31.03.1989	-	8	25	265
40.	Av. Halil ŞIVGIN	31.03.1989	23.06.1991	2	2	22	812
41.	Dr. Yaşar ERYILMAZ	23.06.1991	20.11.1991	-	4	27	147
42.	Dr. Yıldırım AKTUNA	20.11.1991	25.06.1993	1	7	5	570
43.	Rıfat SERDAROĞLU (İktisatçı)	25.06.1993	28.11.1993	-	5	3	153
44.	Ecz. Kazım DİNÇ	28.11.1993	15.08.1994	-	7	17	227
45.	Dr. Doğan BARAN	15.08.1994	07.03.1996	1	6	12	557
46.	Dr. Yıldırım AKTUNA	07.03.1996	26.04.1997	1	1	19	414
47.	Nafiz KURT	30.04.1997	13.05.1997	-	-	13	13
48.	Doç. Dr. İsmail KARAKUYU	13.05.1997	30.06.1997	-	1	17	47
49.	Dr. Halil İbrahim ÖZSOY	30.06.1997	11.01.1999	1	6	11	556
50.	Dr. Mustafa Güven KAHRAMAN	11.01.1999	29.05.1999	-	4	18	138
51.	Doç. Dr. Osman DURMUŞ	29.05.1999	18.11.2002	3	5	19	1264
52.	Prof. Dr. Recep AKDAĞ	18.11.2002	24.01.2013	10	2	6	3720
53.	Mehmet MÜEZZİNOĞLU	24.01.2013	-	-	-	-	-

Kaynak: www.saglik.gov.tr

Cumhuriyetimizin 91. yılı itibarıyla, Türkiye Cumhuriyeti'nde 62. Hükümet ve 53 dönem Sağlık Bakanlığı'nda toplam 48 kişi Sağlık Bakanlığı görevini yapmışlardır. Bu hükümetlerde; 39 Tıp Doktoru (9 kişi Prof. Dr. ve 3 kişi Doç. Dr.), 1 Eczacı (Kazım Dinç) ve 1 Lise mezunu (Nafiz KURT) olmak üzere toplam 48 kişi Sağlık Bakanı olarak görev yapmıştır. Tıp Doktorlarından Bakan olarak görev yapanlardan 9'u Profesör (N. Reşat Belger, Nusret Karasu, Ragıp Üner, Kerim Gökay, Türkan Akyol, Celal Ertuğ, Necmi Ayanoğlu, Kaya Kılıçturgay ve Recep Akdağ.), 3'ü Doçent (Mustafa Kalemlı, İsmail Karakuyu ve Osman Durmuş) unvanına sahiptir.

Sağlık Bakanı olarak görev yapan sağlık kökenlilerin yanı sıra; 3 iktisatçı, 2 hukukçu ve 1 ziraat mühendisi olmak üzere 6 kişi de sağlıkçı olmadığı halde bakan olarak görev yapmıştır. İktisatçılar; Mehmet Aydın, Rıfat Serdaroğlu ve Bülent Akarcalı, hukukçular; Cengiz Gökçek, ve Halil Şıvgın, ziraat mühendisi Nihat Kitapçı, kurulan hükümetlerde Sağlık Bakanı olarak yer almıştır (www.medimagazin.com.tr).

Sağlık Bakanlığı'na hekimlik dışında bir meslekten ilk atanan kişi 21 Temmuz 1977'de Avukat Cengiz Gökçek olmuştur. Gökçek'i, Halil Şıvgın takip ederek kurulan hükümetlerde Sağlık Bakanı olarak görev yapmıştır.

Cumhuriyet dönemi ilk Sağlık Bakanı, Dr. Refik Saydam 30.10.1923 tarihinde göreve başlamıştır. 09.06.2015 tarihi itibariyle Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren 91 yıl 7 ay 11 gün olmuştur. Bu ise 33.461 gündür. Ortalama bakanlık görev süresi $33.461/53= 631,3$ gündür. Bu ise 1 yıl 7 ay 25 güne tekabül etmektedir. Dolayısıyla 15 bakan ortalama görev süresinin üzerinde görev yaparken, 38 bakan ortalama görev süresinin altında görev yapmışlardır.

Tablo 4. Cumhuriyet Sonrası Sağlık Bakanlığı'nda En Uzun Aralıksız Görev Süreleri

Adı ve Soyadı	Gör. Baş.Tar	Gör. Ay. Tar	Yıl	Ay	Gün
Dr. Refik SAYDAM	04.03.1925	25.10.1937	12	7	21
Prof. Dr. Recep AKDAĞ	18.11.2002	24.01.2013	10	2	6
Dr. Hulusi ALATAŞ	25.10.1937	18.01.1945	7	2	23
Dr. Ali Vedat ÖZKAN	01.04.1967	12.03.1971	3	11	11
Dr. Ekrem Hayri ÜSTÜNDAĞ	20.09.1950	17.05.1954	3	7	27
Doç. Dr. Osman DURMUŞ	29.05.1999	18.11.2002	3	5	19
Mehmet AYDIN (İktisatçı)	13.12.1983	17.10.1986	2	10	4
Dr. Lütfi KIRDAL	26.11.1957	27.05.1960	2	6	1
Dr. Kemal DEMİR	18.11.1974	18.04.1977	2	5	-
Av.Halil ŞIVGIN	31.03.1989	23.06.1991	2	2	22
Prof. Dr. Kaya KILÇTURGAY	23.12.1981	13.12.1983	1	11	20
Dr. Kemali BEYAZIT	10.06.1948	22.05.1950	1	11	12
Dr. Nafiz KÖREZ	09.12.1955	25.11.1957	1	11	16
Dr. Behçet UZ	07.08.1946	10.06.1948	1	10	3
Dr. Münif İSLAMOĞLU	12.11.1978	11.09.1980	1	9	29

Sağlık Bakanlarının en sık değiştiği kısa dönemlere baktığımızda; Nisan 1977- Eylül 1980 (6 Bakan) ve Haziran 1991- Ağustos 1994 (5 Bakan) arası Sağlık Bakanlığı'nda ortalama görev süresinin en düşük düzeye indiği görülmektedir.

Tablo 5. Cumhuriyet Sonrası Sağlık Bakanlığı'nda En Kısa Görev Süreleri

Adı ve Soyadı	Gör.Baş.Tar	Gör.Ay:Tar	Yıl	Ay	Gün
Prof. Dr. Nusret KARASU	27.05.1960	25.08.1960	-	2	28
Dr. Vefa TANIR	18.04.1977	21.06.1977	-	2	3
Prof. Dr. Fahrettin Kerim GÖKAY	05.11.1963	26.12.1963	-	1	21
Doç. Dr. İsmail KARAKUYU	13.05.1997	30.06.1997	-	1	17
Prof. Dr. Celal ERTUĞ	21.06.1977	21.07.1977	-	1	-
Nafiz KURT	30.04.1997	13.05.1997	-	-	13
Av. Cemil ÇİÇEK	26.06.1988	06.07.1988	-	-	10

On yıllık periyotlarda Sağlık Bakanları'nın değişme sıklığına baktığımızda ise; Sağlık Bakanlığı'nda 1970'li yıllar ile 1990'lı yıllarda 11'er Sağlık Bakanının değişmiş olduğu görülmektedir. 1930'lu yıllar ile 2000'li yıllarda yalnızca 1'er Sağlık Bakanı görev yapmıştır.

Tablo 6. On Yıllık Periyotlarda Değişen Sağlık Bakanı Sayıları

Yıllar	Sağlık Bakanı Sayısı
1920	3
1930	1
1940	3
1950	5
1960	9
1970	11
1980	8
1990	11
2000	1
2010	1

Toplam 53

Cumhuriyet döneminin ilk Sağlık Bakanı olan Dr. Refik Saydam'ın 2. bakanlık görevine başladığı 4 Mart 1925 tarihinden sonraki yaklaşık 20 yıllık sürede, Dr. Refik Saydam ve Dr. Hulusi Alataş bu görevi yürütmüşlerdir. Bu dönem sağlık hizmetlerinin en istikrarlı dönemi olmuştur.

Çok partili siyasi yaşama geçilen 1945-1950 arası dönemde ise üç bakan görev yapmıştır. Demokrat Parti'nin iktidar olduğu 22 Mayıs 1950'den 27 Mayıs 1960'a kadar geçen 10 yıllık sürede beş bakan görev yapmıştır. Bunlar ortalama 731 gün bakan olarak görev başında kalmışlardır. Demokrat Parti'nin iktidardan el çekildiği 27 Mayıs 1960'tan, dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'e Ordu tarafından muhtıra verilen 12 Mart 1971'e kadar olan dönemde ise 9 bakan görev yapmış ve bu bakanlar ortalama 435'er gün görevde kalmışlardır.

12 Mart 1971 ile 12 Eylül 1980 yılları arası en sık Bakan değiştiren dönem olmuştur. Bu dönemde toplam 11 bakan görev yapmıştır. Bunlardan bir tanesi bakanlıkta iki yıldan fazla kalırken (Dr. Kemal Demir 18.11.1974-18.04.1977), bir tanesi de bakanlıkta bir yıldan fazla kalmıştır (Dr. Münif İslamoğlu). 12 Mart 1971'le 12 Eylül 1980 arası ortalama görev süresi 314 gün olmuştur. Özellikle Nisan 1977- Eylül 1980 arası yaklaşık 3,5 yılda Sağlık Bakanlığı beş kez el değiştirmiştir.

12 Eylül 1980 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yönetime el koyduğu Eylül 1980 ile Aralık 1983 tarihleri arasında Sağlık Bakanlığı görevini iki Askeri hekim (Prof. Dr. Nemci Ayanoğlu, Prof. Dr. Kaya Kılçurgay) yürütmüştür. Yeniden çok partili sisteme geçilen 13 Aralık 1983'ten günümüze kadar olan dönemde ise 18 bakan görevde bulunmuştur.

Bu dönemlerde;

1 bakan 8 yıldan fazla

1 bakan 3 yıldan fazla

2 bakan 2 yıldan fazla

5 bakan 1 yıldan fazla

9 bakan ise 1 yıldan az görev yapmışlardır. Bakanlıkta ortalama görev süresi 353 gün olmuştur.

Aynı zamanda, Cumhuriyet tarihinin en kısa bakanlık süresi de bu dönemde olmuştur (Av. Cemil Çiçek 10 gün, Nafiz KURT 13 gün).

13 Eylül 1980-21 Aralık 1987 tarihleri arasında iki bakanın, 21 Aralık 1987-23 Haziran 1991 tarihleri arasında dört bakanın, 23 Haziran 1991-15 Ağustos 1994 tarihleri arasında dört bakanın, 15 Ağustos 1994-30 Haziran 1997 tarihleri arasında dört bakanın, 30 Haziran 1997-29 Mayıs 1999 tarihleri arasında iki bakanın, 29 Mayıs 1999-31 Aralık 2010 tarihleri arasında iki bakanın görev yaptığı belirlenmiştir.

Beş bakanın görevde bulunduğu Mart 1996 - Mayıs 1999 arasında Sağlık Bakanlığı'nda ortalama görev süresi 235 güne düşmüştür. 29 Mayıs 1999'da Sağlık Bakanı olan Doç. Dr. Osman Durmuş ise yaklaşık 1.263 gün görevine devam etmiştir.

3 Kasım 2002 tarihinde yapılan seçimlerin ardından Prof. Dr. Recep Akdağ Sağlık Bakanı olarak kabinede yerini almıştır. 58. 59. hükümetlerde görev yapmış ve 60. hükümette Sağlık Bakanlığı görevini devam ettirmektedir. Prof. Dr. Recep Akdağ'ın, Sağlık Bakanı olarak, 31 Aralık 2010 tarihi itibarıyla görev süresi 2.963 gün olup, halen bu görevi yürütmektedir.

En sık Sağlık Bakanlarının değiştiği dönemler Koalisyon Hükümetleri dönemlerine, en az Sağlık Bakanlarının değiştiği dönemler ise Tek Parti Hükümeti dönemlerine rastlamaktadır. Sağlık Bakanlarının cinsiyet dağılımlarına baktığımızda, tek bayan bakanın Prof. Dr. Türkan Akyol olduğu görülmektedir.

3. SAĞLIK BAKANLIĞININ BOŞ OLDUĞU DÖNEMLER

12 Mart 1971 tarihinde Dr. Vedat Ali Özkan görevden alınmış, 26 Mart 1971 tarihinde Prof. Dr. Türkan Akyol göreve getirilmiştir. Bu iki tarih arasındaki 14 günlük bakanlık boşluğu görülmektedir. 25 Ağustos 1960 tarihinde Prof. Dr. Nusret Karasu görevden alınmış, Prof. Dr. Ragıp Üner 05 Eylül 1960 göreve getirilmiştir. Bu iki tarih arasındaki 10 günlük bakanlık görevini Dr. Nusret Hasan FİŞEK yürütmüştür.

12 Eylül 1980'de Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yönetime el koyması ile 11 Eylül 1980'de Dr. Münif İslamoğlu Sağlık Bakanlığı görevinden el çektilirken, 22 Eylül 1980 tarihinde Prof. Dr. Necmi Ayanoğlu göreve getirilmiştir. Bu iki tarih arasında ise 11 günlük bakanlık boşluğu görülmektedir.

Tablo 7. Bir Hükümet Dönemi İçerisinde Birden Çok Görev Yapan Sağlık Bakanları

T.C. Hükümeti	Başbakan	Hükümet Süresi	Sağlık Bakanı
14.Hükümet	2.SARAÇOĞLU	9 Mart 1943 - 7 Ağustos 1947	A.Hulusi ALATAŞ
			Sadi KONUK
19.Hükümet	1.Adnan MENDERES	22 Mayıs 1950 - 9 Mart 1951	Nihat Reşat BELGER
			Ekrem Hayri ÜSTÜNDAĞ

24.Hükümet	Cemal GÜRSEL	27 Mayıs 1960 - 5 Ocak 1961	Nusret KARASU
			Salih Ragıp ÜNER
27.Hükümet	9.İsmet İNÖNÜ	25 Haziran 1962 - 25 Aralık 1963	Yusuf AZİZOĞLU
			Fahrettin Kerim GÖKAY
30.Hükümet	1.Süleyman DEMİREL	27 Ekim 1965 - 3 Kasım 1969	Edip SOMUNOĞLU
			Vedat Ali ÖZKAN
39.Hükümet	4.Süleyman DEMİREL	31 Mart 1975 - 21 Haziran 1977	Kemal DEMİR
			Vefa TANIR
44.Hükümet	Bülent ULUSU	12 Eylül 1980 - 13 Aralık 1983	Necmi AYANOĞLU
			Kaya KILIÇTURGAY
45.Hükümet	1.Turgut ÖZAL	13 Aralık 1983 - 21 Aralık 1987	Mehmet AYDIN
			Mustafa KALEMLİ
46.Hükümet	2.Turgut ÖZAL	21 Aralık 1987 - 9 Kasım 1989	Bülent AKARCALI
			Cemil ÇİÇEK
			Nihat KİTAPÇI
			Halil ŞİVGİN
50.Hükümet	1.Tansu ÇİLLER	25 Haziran 1993 - 5 Ekim 1995	Rifat SERDAROĞLU
			Kazım DİNÇ
			Doğan BARAN
54.Hükümet	Necmettin Erbakan	28 Haziran 1996 - 30 Haziran 1997	Yıldırım AKTUNA
			Nafiz KURT
			İsmail KARAKUYU

2. Turgut Özal Hükümet'inde (46. Hükümet'te) yaklaşık 23 aylık (1 yıl, 10 ay, 18 gün) sürede 4 tane Sağlık Bakanı, 1. Tansu Çiller hükümet'inde (50. Hükümet'te) yaklaşık 27 aylık (2 yıl, 3 ay, 10 gün) sürede 3 tane Sağlık Bakanı değişmiştir. Necmettin Erbakan Hükümet'inde (54. Hükümet'te) yaklaşık 12 aylık (1 yıl, 2 gün) sürede 3 tane Sağlık Bakanının değiştiği görülmektedir.

24. Cemal Gürsel, 27. 9. İsmet İnönü, 30. 1.Süleyman Demirel, 39. 4.Süleyman Demirel, 44. Bülent Ulusu ile 45. 1.Turgut Özal Hükümet dönemlerinde Sağlık Bakanlarının 2'şer defa değiştiği tespit edilmiştir.

4. SONUÇLAR

2015 yılı itibariyle, Türkiye Cumhuriyeti, 62 Hükümeti ile ülkeyi yönetmiştir. 62 hükümet döneminde Sağlık Bakanlığı 53 kez el değiştirmiştir. 29 Ekim 2014 yılında Cumhuriyetimizin 91. Yılı kutlamış bulunuyoruz. $91/62 = 87/60 = 1,47$ yılda bir hükümet kurulmuş ve $62/53 = 1,17$ yılda bir Sağlık Bakanı değişmiştir. 53 dönem Sağlık Bakanlığı'nda toplam 48 kişi Sağlık Bakanlığı görevini yapmışlardır. Bu hükümetlerde; 39 Tıp Doktoru, 3 İktisatçı, 2 Hukukçu, 1 Eczacı, 1 Ziraat Mühendisi, 1 Avukat, 1 Lise mezunu olmak üzere toplam 48 kişi Sağlık Bakanı olarak görev yapmıştır.

Cumhuriyet dönemi ilk Sağlık Bakanı Dr. Refik Saydam'dır. Nisan 1977- Eylül 1980 (6 Bakan) ve Haziran 1991- Ağustos 1994 (5 Bakan) Sağlık Bakanlarının en sık değiştiği kısa dönemlerdir ve Sağlık Bakanlığı'nda ortalama görev süresinin en düşük düzeye indiği görülmektedir. Ayrıca Sağlık Bakanlığı'nda 1970'li yıllar ile 1990'lı yıllarda 11'er Sağlık Bakanının değişmiş olduğu görülmektedir. 1930'lu yıllar ile 2000'li yıllarda yalnızca 1'er Sağlık Bakanı görev yapmıştır.

12 Mart 1971 ile 12 Eylül 1980 yılları arası en sık Bakan değiştiren dönem olmuştur. Bu dönemde toplam 11 bakan görev yapmıştır. Aynı zamanda, Cumhuriyet tarihinin en kısa bakanlık görevinde bulunan kişiler Av. Cemil Çiçek (10 gün) ve Nafiz KURT (13 gün) olmuştur. Sağlık Bakanlarının en sık değiştiği dönemler Koalisyon Hükümetleri dönemlerine, Sağlık Bakanlarının en az değiştiği dönemler ise Tek Parti Hükümeti dönemlerine rastlamaktadır. Cumhuriyet tarihimizin tek bayan Sağlık Bakanı ise, Prof. Dr. Türkan Akyol olmuştur.

Hükümetlerin çalışma sürelerinin kısa olması ve Sağlık Bakanları'nın da kısa sürelerde görevde kalması sağlık politikalarının üretilmesi ve uygulanmasına olumsuz yönde etki edebilmektedir. Bu sebeple, çalışma süreleri uzun olan ve uzun süreli görevde kalan Sağlık Bakanları'nın ülkemiz sağlık sistemi açısından daha faydalı sonuçlar üreteceği kanaatine varılmıştır.

KAYNAKLAR

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

www.saysad.org

(DEMİRTOLA,H / ATİLLA,A)

1. DPT (2001), Sağlık Hizmetlerinde Etkinlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT Yayın No: 2561, Ankara.
2. <http://tusak.saglik.gov.tr>, 12.01.2011.
3. <http://www.medimagazin.com.tr/authors/ahmet-nezih-kok/tr-3-mayis-1920-saglik-bakanliginin-kurulusu-72-62-1166.html>, 12.01.2011.
4. <http://www.medimagazin.com.tr/medimagazin/tr-saglikta-80-yilda-44-bakan-gorev-yapti-676-118-144.html>, 12.01.2011.
5. <http://www.saglik.gov.tr/tr/belge/1-334/bakanlarimiz.html>, 12.01.2011.
6. http://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/e_kaynaklar_kutuphane_hukümetler.html, 12.01.2011.
7. http://www.turkcebilgi.com/saglik_bakanligi/ansiklopedi, 12.01.2011.
8. http://tr.wikipedia.org/wiki/62._T%C3%BCrkiye_H%C3%BCk%C3%BBmeti, 01.06.2015.
9. İdris Yaşar, Sağlık Hizmetlerinde Yönetim, Kum Basım, Ankara, 2003.
10. Tengilimoğlu, D. Işık, O. Akbolat, M.(2010) Sağlık İşletmeleri Yönetimi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
11. Türkiye Devlet Yılığ, Başbakanlık Basın Yayın Genel Müdürlüğü, Dönmez Ofset Basımevi, Ankara, 1983.
12. Türkiye Sağlıkta Dönüşüm Programı, İlerleme Raporu, Sağlık Bakanlığı, Ağustos 2008, Ankara.
13. Umut Karabulut, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Sağlık Hizmetlerine Toplu Bir Bakış: Dr. Refik Saydam'ın Sağlık Bakanlığı Ve Hizmetleri (1925-1937)", ÇTTAD, Vı/15, (2007/Güz), S.S.151-160.
14. Yasemin Yeğinboy, K. Şevket Sayın, "Cumhuriyet Döneminden Günümüze Sağlık Politikaları ve Sorunları", 2. Ulusal İktisat Kongresi, 20-22 Şubat 2008, Dokuz Eylül Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, İzmir, Türkiye.